

רשת
שיעורי
תורה

היכלי תורה

ערש"ק פרשת חיי שרה כג חשוון תשס"ט ♦ דף היומי בבלי: קידושין מד ירושלמי: נזיר כח

וידבר אתם לאמר אם יש את נפשכם לקבר את מתי מלפני שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר..

במדרש רבה: פגעוני לי, סרסרוני לי. (עשו בין שנינו סרסרות, כדי שנעמוד שנינו על המקח. מתנות כהונה).

יש לפרש, כי במה שבקש אברהם אבינו מבני חת שיהיו סרסרים בינו לבין עפרון, היתה כונתו בזה להעמיד את מקנה מערת המכפלה בידו, ולבטל טענת מצרנות שבה עלול אחד מהמצרנים לערער על מקחו, ולסלקו לאחר שיקנה.

טעמו של דבר, כי אמרו בגמרא (בבא מציעא קח.) במי שבא לקנות שדה מיד בעליה, שיכול בעל השדה הסמוכה העומדת על גבול שדה זו לסלקו ממקחו, משום שנאמר 'ועשית הישר והטוב'. מכיון שלקונה זה לא איכפת לו לקחת שדה דוקא במקום זה, וכך לו מקום זה כמו מקום אחר, ואילו המצרן אם לוקח הוא שדה במקום אחר נמצאו נכסיו מפוזרים, שדה זו במקום זה ושדה זו במקום אחר, צריך הקונה לוותר על מקחו לטובת המצרן. ואמרו שם בגמרא, שאם בא לוקח זה להמלך במצרן ולשאול בעצתו אם לקנות שדה זו, והשיאו הלה עצה שילך ויקנה, עדיין אין הלוקח יכול לטעון כי קנה את השדה בהסכמתו של המצרן וממילא פקע זכותו של המצרן. ופירש רש"י הטעם, לפי שיכול המצרן לומר לו משטה הייתי בכך, ובאמת חפץ הייתי לקנותה לעצמי, אלא שאם הייתי בא אל הבעלים לקנותה, מכיון שידוע הוא שאני חפץ בשדה זו דוקא, היה מעלה אותה בדמים, ולפי שרציתי להעמידה על דמים הראויים לה, השאתי לך עצה שתקנה את השדה, ואחר כך אוציאנה מידך בדמים שקנית אתה את השדה, שהם הדמים הראויים לה. אלא אם כן קבל עליו המצרן בקנין ליד הקונה שלא יבא ויערער על קנייתו, אזי פקעה זכות מצרנותו.

ברם מסתבר, כי אין הדברים אמורים אלא כשכל חלקו של המצרן התבטא בהשאת עצה חיובית ללוקח, אזי יכול הוא לטעון כי חפץ היה על ידי כך לעמוד על מחירה האמתי של השדה לקונה, והוא עצמו היה זה שמיצע את המקח בין שניהם להעמיד את השדה במחיר הראוי ללוקח, בודאי אבד זכותו. הטענה שאמרו בגמרא שיכול לטעון המצרן נותן העצה, אינה יכולה לעמוד לו לזה שהוא עצמו קבע את מחיר השדה.

לכן אמר אברהם אבינו לבני חת: סרסוני, כי היה רצונו שיהיו הם הסרסורים בינו לבין עפרון, ועל די כך יהיה מקח מערת המכפלה קיים בידו נקי מטענות מצרנות.

מלא העומר

נושאי הדף בעלון

האם מותר לשקר לרב לומר לו ששאלתו נצרכת למעשה.....קידושין מד

אדם שנמצא בביתו, האם יכול לומר שאינו שם.....קידושין מז

לקיחת אחוזים מהצדקה ע"י הגבאי'.....קידושין מז

משלוח מנות ומתנות לאביונים במחילת חוב.....קידושין מז

גאווה על בני ביתו.....קידושין מח

כמה ישלם על שבירת הפיטם של אתרוג מהודר.....קידושין מח

תשובה בהרהור לבד.....קידושין מט

בת אם יכולה לקדים את אחיה, והדין בתאומים.....קידושין נ

כפתור ופרח.....עמוד 5

חדש!

היכל המעשה.....עמוד 6

היכל החידוד.....עמוד 6

האם מותר לשקר לרב לומר לו ששאלתו נצרכת למעשה

בסוגיין מבואר שנחלקו על קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה שלדעת שמואל צריכה גט וצריכה מיאון, וקרנא אמר דברים בגו אם גט למה מיאון ואם מיאון למה גט. ומסופר שכששלחו שאלה זו לרב, שלחו לו להיפך, דהיינו שאמרו לו בשם קרנא שצריכה גט ומיאון ובשם שמואל, דברים בגו, והיינו מפני שרב היה אוהבו של שמואל.

בשו"ת יד אליהו (סי' סא) נשאל בדבר ספק בכשרות אווז [עיי"ש פרטי השאלה] ולאחר שהשיב לשואל, כתב לו השואל שוב שכך גם הוא סבר להתיר, אך מפני שידע שה'ד אליהו' אוהבו מאד, כתב לו להיפך שדעתו להטריף אווז זה, מחשש שמא מחמת שהוא אוהבו הוא ישנה בדין. וסיים השואל וכתב, כעת נודע שאפילו לאדם שהרב אוהב אינו מחניף לו וישר כחו וחילו לאורייתא.

ה"ד אליהו' לא הסכים עם דרכו של השואל, והשיב לו במכתב נוסף שעל אף שמצינו דבר כזה בראשונים כמובא בקדושין (בסוגיין) שהפכו את השאלה לפני רב, מכל מקום מהראוי שלא יעשה כן עוד משום למדו לשונם דבר שקר, ועוד שמי אמר שבכך שהפכו את השאלה באמת נהגו כהוגן. אך סיים וכתב, ואפשר ג"כ דדברים בגו כמו שאמרו גברא רבה אמרה וכו'.

בסוף תשובתו הוסיף **היד אליהו** וכתב לשואל, אבל ידעתי בו שכוונת מעלת כבוד תורתו לשם שמים, ורוצה באמיתתה של תורה ושפתי כהן וכו', ותורת אמת בפיהו, ומתוך שידע אני בו שהוא אמיתי, לא אשקר בו ח"ו.

והנה **בשו"ת בצל החכמה** (ח"ד סי' סד) נשאל על אדם שרוצה לדעת איך לפסוק הלכה למעשה בנידון מסוים לכשיזדמן לידו, ויודע שאם יאמר לרב שאין הדבר נוגע לו עתה למעשה לא ישיב לו, אם מותר לו לשנות ולומר כי שאלתו הוא למעשה ממש כעת כדי שהנשאל ישיב לו.

בתשובתו כתב להוכיח ממה שאמרו בסוגיין, שהפכו את דברי רב וקרנא כששלחו את השאלה לרב, ומכך שלא חששו לשקר, יש להוכיח להתיר לומר לרב שההלכה ששואל נצרכת למעשה.

יתירה מזו כתב, שבאופן זה יש ודאי להתיר כיון שלמעשה השואל כוונתו לידע הלכה למעשה כדי שכאשר תבא שאלה כזו לידו להלכה למעשה ידע להשיב, הרי אין כאן שינוי כי באמת להלכה למעשה שואל, ואם כי המשיב יבין כוונתו על דרך אחרת, דהיינו שעל מעשה שאירע זה עתה שואל, אין בכך כלום.

ובספר **אפיקי מגינים** (או"ח סי' קנו ביאורים עמוד כח טור ג) כתב, כדי לברר ההלכה על בוריה מותר גם כן להוסיף או לשנות, וצ"ע בזה לסוגיין.

אדם שנמצא בביתו, האם יכול לומר שאינו שם

ביסוד איסור שקר נאמרו בראשונים שלשה גדרים, מהם אומרים ששקר אינו אלא כשגורם בכך היזק לחבירו. מהם אומרים ששקר הוא אף כשאין בכך כל תועלת, ואף הבודה סיפורים מלבו עובר בכך על איסור שקר. ויש שאמרו שבזה אין איסורו אלא מדרבנן. על סוגיא זו כתב **בספר חסידים** (חיברו אחד מן הראשונים, שהיה דודו של הרא"ש), אל תירא אם תשמור עצמך מלשקר אפילו דרך שחוק ואפילו בלשון הבאי, שהרי אפילו בעבירות חמורות כגון רצח וניאוף וגניבה ואכילת חזיר לא נכתב עליהם כי אם לאו, והנה השקר מוזהר עליו בתורה ובנביאים ובכתובים, בתורה דכתיב (ויקרא יט) 'לא תכחשו ולא תשקרו'. בנביאים דכתיב (צפניה ג) 'שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב'. בכתובים דכתיב (תהלים קא) 'דובר שקרים לא יכון', על כן כל האוהב את נפשו ישמור מן השקר, כי הוא שקול נגד כל העבירות.

והנה ישנם אופנים בהם מותר לשקר כמבואר בפוסקים, כגון מפני השלום. ובספר **שלמי מועד** כתב בשם בעל **המנחת שלמה**, שאין לחלק ולומר שלילדים קטנים אסור לשקר מפני השלום, מחשש שילמדו לשקר. אמנם כתב שישנם דברים שיש לחלק בזה בין קטנים לגדולים, כגון בדברים שמשקר לתועלת כגון לומר לאדם שעה לא מדוייקת כדי לזרזו, שיש להתיר זאת, אך בפני ילדים אין לנהוג כן כדי שלא ילמדו לשקר.

וכן הביא בזה דוגמאות נוספות כגון, אדם שאינו רוצה לגשת לדלת מותר לו לומר לאחד מבני הבית לומר שאינו בבית. כך גם אם חבירו אומר חידוש מותר לו לומר לו שאינו מכיר חידוש זה אף אם אין זה אמת. וכשלא רוצה לגלות סוד של חברו מותר לומר איני יודע. וכן מותר לומר אין לי כשלא רוצה ליתן לחברו הלוואה או סיגריה, אלא א"כ שואלו האם כוונתו שאין לו כלל או שאין לו בשבילו. אך בפני ילדים אין להתיר בכל זה.

אמנם יש שאסרו בכל זה גם לגדולים, וזאת עפ"י מה שאמרו במסכת סוכה (מו:): שאסור לאדם להבטיח לתינוק שיתן לו ולא לתת משום שמלמדו לשקר. ו**בשו"ת התעוררות תשובה** (ח"א סי' טז) העיר מדוע אסרה הגמ' לעשות כן משום החשש שמלמדו שקר, והלא יש לאסור זאת משום שהוא עצמו אינו דובר אמת, והרי נאמר בפסוק (צפניה ג) 'שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב', ולכן כתב לפרש שאין הפירוש בדברי הגמ' שהחשש הוא שמרגיל את הקטנים לדבר שקר, אלא שהנידון הוא עליו בעצמו, שהוא מתרגל לדבר שקרים. ועיי"ש שהולך ומבאר את הסוגיא שם, שמעיקר הדין אין איסור, וכל החשש הוא רק שמא הוא עצמו יתרגל לדבר שקרים. ומטעם זה יש שהחמירו אף בדברים שאינם שקר כלל, עיין בדברי **יחזקאל שינאווא** (עמוד תכז) מה שכתב בענין זה בנוגע לשימוש בכלים מצופים בכסף או בזהב, אם יש בזה משום נגיעת שקר.

וע"ע **בשל"ה** הק' (שער האותיות אות ד) שכתב, כלל גדול יהיה לאב המייסר בנו, ושיהיה בטוח שהבן הולך בדרך הישר אף בסתר שלא בפני האב, יראה בכל כוחו להדריכו במידת אמת, כמו שכתוב 'למדו לשונם דבר אמת'. ויגדיל לו עונש השקר, אפילו בשיחה בטילה, ויתפאר לו השכר הגדול מהאומר אמת, ויטיל מורא גדול עליו, באם יוציא מפיו דיבור אחד של שקר יתרה בו התראות גדולות. נמצא כשיהיה מדה זו של אמת תקועה בלב הבן, אז יקיים הבן כל מצות אביו, כי ירא שישאלנו אביו עשית כך וכך, או מה המעשה הזה אשר עשית, והוא ישיב לו מפני היראה אמת, כי ירא אולי יאחז ונמצא בדאי ועונשו יהיה מרובה, ומכח שמוכרח לומר אמת נמצא מוכרח להיות סור מרע ועשה טוב.

לתרומות והנצחות ניתן לפנות
ל- 02-9914478

יום ראשון כה השון

קידושין מז

לקיחת אחוזים מהצדקה ע"י הגבאי

בשו"ת אגרות משה (הו"מ ח"א סי' פח) כתב מה ששאלת, שלקחת עבור עבודתך כשהיית גבאי צדקה וכלפי עלמא היה נחשב שאתה עוסק בחנם. פשוט שאתה צריך להחזיר כי מאן שם לך, כי בעצמך לא היית רשאי לפסוק לך שכירות, שהרי אולי היה נמצא אחר שהיה עושה בחנם. אך אם יסכימו כל העוסקים ליתן לך עתה מתנה עבור עבודתך אפשר רשאים.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' פו) כתב ששד"ר שיעקר עבודתו להשפיע על אחרים שירימו תרומה למוסדות תורה וכיוצ"ב, ולולי השפעתו לא היה נעשה מצות הצדקה, ובכלל זה התרומות שמשיג למוסדות תורה, הרי הוא בכלל עושי מצוה, אף כשמקבל תשלום על כך.

בשיעור המעות שמוותר לגבאי צדקה לקחת, כתב בספר **מעשה הצדקה** (עמוד ג) בשם **החזו"א** שעד חמישים אחוז יכול הגבאי ליקח, אמנם הביא שם שיש שסברו שהשיעור הראוי הוא 25 אחוז, **ובתשובות והנהגות** (ח"ב סי' תפה) כתב לחלק בין נתינה גדולה שהנותן מקפיד אם לוקח אחוזים גבוהים, לבין נתינות קטנות.

אך **בשו"ת משנה הלכות** (ח"ד סי' רלז-ח) כתב, האיך יעלה על דעת מי שהוא לחייב הישיבה לתת לו מחצה צדקה ממה שהם מקבלים, ועל הראשונים אנו בושים ואתה בא להוסיף עליהם, שהרי בעיקר גביית כסף על אחוזים כאלו שלוקח חמישים ולפעמים שבעים וחמש ולפעמים אפילו תשעים אחוזים להמשולח והיתר להישיבה, הרבה יש להרהר בזה אי לא הוה גזל ממש, ואין לזה שום היתר.

והטעם שהרי ידוע ומפורסם הוא לכל דמי שנותן נדבה למשל מאה דוללר או פחות או יותר אלו ידע שהמשולח יקח לעצמו שמונים דאללר מזה או תשע מאות או חמש מאות מאלף, מעולם לא היה נותנם לו, ודבר זו הוא אומדנא דמוכח שפשוט שאם יכנס המשולח לעצמו או יכנסו שניהם יחדיו לנדבן אחר וזה יאמר שגובה לישיבה והשני יאמר שגובה לעצמו, לזה יתן בשביל הישיבה מאה פעמים, ולמשל לישיבה יתן מאה דאללר ולהיחיד יתן דאללר אחד, או אפילו חמשה או עשרה דאללר, אבל דבר ברור הוא שלא יתן לו חמישים אחוז ממה שנתן להישיבה וכ"ש לא שמונים ובפרט במעות ונדבות יותר גדולות וזה פשוט לכל בר דעת. וגדולה מזו דאפילו באים בשביל ישיבה רק בלתי ידועה כל כך יתנו לו סך עשרה דאללר למשל וכשיבקש לישיבה מפורסמת יתנו לו מאה פעמים ככה הרי שהוא נותן הצדקה עבור הישיבה ות"ת ומעולם לא היה נותן כסף כזה להמשולח נמצא שהוא אומדנא דמוכח דלאו לו נתן. וגם שהמשולח בא עמו בטענה ובהמתקת דברים מספר לו שיש בהישיבה ככה וככה ילדים וראשי ישיבות וכו' ועליהם הוא נותן ובלאו הכי לא היה נותן ואיכא כאן גניבת הדעת מפורש ואומדנא דמוכח כזה דלאו לדידיה הוא נותן.

יתירה מזו כתב שלבד מהאיסור שיש לגבאי בזה, יש גם איסור למי שנדר מעות לצדקה ונתנם לו שסובר שקיים בזה הנדר, ובאמת חצי מעותיו הלך לעשיר שאינו ראוי לצדקה, וא"כ לבד ממה שלקח המעות הרי הנודר לא שילם את נדרו, כמבואר בסוגיין שהמפריש חלתו קמח אינו חלה וגזל ביד כהן, כל שלא ידע שאין מפרישים חלה קמח. וכך הוא גם בנידון זה שאם נדר הרי יצטרך לשלם מכיסו לעני אחר ונמצא הפסידו, ואם נתן בלא נדר כ"ש שמפסידו שאם לא היה נותן היה נשאר הממון אצלו לכן חשיב שפיר גזלן.

יום שני כו השון

קידושין מז

משלוח מנות ומתנות לאביונים במחילת חוב

בשו"ת מוסרי ישעיה (או"ח סי' ח) דן אם אפשר לצאת ידי חובת משלוח מנות, במחילת חוב. וכתב לפי עניות דעתי נראה לברר זה, הנה אמרו בגמ' בקידושין המקדש במלוה אינה מקודשת וכתבו רש"י (לעיל ו: ד"ה אינה) **והרא"ש**, הטעם משום שמלוה להוצאה ניתנה ומה שלוותה האשה כבר הוציאה, ועכשיו מה שהאשה צריכה לשלם משלה זהו לעת עתה שלה עד שתבוא לידו, ולומדים קיחה קיחה משדה עפרון, ושם הרי כתיב 'כסף השדה קח ממני' וצריך המקדש בעת הקדושין ליתן לידה איזה מטבע, וכאן אין נותן כלום כי מלוה להוצאה ניתנה, וזה הכסף והחוב מה שצריכה לשלם כל זמן שהמעות תחת ידה הם שלה ולא נתן לה כלום ולכן אינה מקודשת במלוה, אבל בהנאת מחילת מלוה מקודשת מחמת שהיא היתה צריכה ליתן פרוטה לאחר שיבקש מהמלוה למחול, וזה הפרוטה הרי זה כאילו נתן בידה ולכן מקודשת.

לפי זה, הוא הדין בהלוה לחבירו ומחל לו החתיכת בשר וצלוחית יין לשם מצות משלוח מנות, גם כן אינה קרויה משלוח מנות, משום שבמצות משלוח מנות כתיב 'ומשלוח מנות', ומה שולח לו עכשיו הרי מלוה להוצאה ניתנה, ואותה חתיכה שלוה כבר אכל, וזה החתיכה שרוצה לשלם הוא של הלוה ומה שולח לו, ובוודאי לא קיים בזה משלוח מנות.

והוסיף, עוד נראה לי יותר שאפילו אם אמר המלוה שרוצה לקיים משלוח מנות בהנאת מחילת מלוה שבאשה מקודשת באופן זה, גם כן לא יצא, מטעם כי משלוח מנות צריך דוקא דבר מאכל ולא מעות, ואפילו לפי הדעה שבמעות גם כן יצא, זהו דוקא שנותן לו מזומנים שיש לו ותיכף ומיד לוקח דבר מאכל, אבל בהנאת מחילת מלוה הגם ששוה פרוטה מכל מקום אין לו במה ליקח דבר מאכל, כי הלא אין כאן מעות, ולכן אפילו במחילת מלוה גם כן אינו יוצא במשלוח מנות, אך כתב לענין מתנות לאביונים שנראה הגם שבמלוה אינו יוצא מחמת הטעם הנ"ל שאין נותן לו עכשיו כלום, אבל בהנאת מחילת מלוה יצא במתנות לאביונים מחמת ששוה פרוטה. וכעין זה כתב **בשו"ת תשורת ש"י** (ח"א סי' ט).

אמנם בספר **סדר פורים המשולש** (סופר, חוג הארץ דיני פורים אות יז) כתב, שמי שהלוה מעות לעניים קודם הפורים, וביום הפורים רוצה למחול להם כדי לקיים מתנות לאביונים אינו יוצא בזה, וכמו שבקידושין צריך שיהיה נתינה לשם קידושין מתחילה ולא לשם הלואה, הוא הדין גם לגבי מתנות לאביונים צריך שתהיה נתינה בשעת מתן מעות לשם צדקה ולא לשם הלואה.

אך הוסיף שאפשר שאם אמר לעניים שהלוה להם לפני פורים, שביום הפורים הריני מקיים מצות מתנות לאביונים בהנאת מחילת מלוה שהלוייתי לכם, שאם ההלואה היתה יותר משתי פרוטות שאז המחילה שוה פרוטה, יצא בזה ידי חובתו וקיים בזה מתנות לאביונים.

לרישום ועדכון שיעורי תורה

ניתן לשלוח פקס ל: 03-543-5757

גאווה על בני ביתו

במשנה מבואר שהמקדש את האשה ואמר לה על מנת שאני עני ונמצא עשיר, לדעת ר' שמעון מקודשת כיון שהטעה אותה לשבח, ולדעת חכמים אינה מקודשת, וכך נפסק להלכה.

במפרשים הקשו על דעת חכמים מדוע אינה מקודשת, הלא עשיר יותר טוב מעני. וביאר הפרישה (אבהע"ז סי' לח ס"ק לב) שנוח לאשה לבעל שכפוף תחתיה, ועל כן נוח לה יותר בעני מאשר בעשיר.

עוד מבואר בגמ' (להלן עמוד ב), אמר עולא מחלוקת בשבח ממון אבל בשבח יוחסין דברי הכל אינה מקודשת מאי טעמא מסאנא דרב מכרעאי לא בעינא. כלומר, אם אמר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאני לוי ונמצא שהוא כהן, לא ניחא לה במעלה זו ואינה מקודשת לכו"ע. בטעם הדבר ביאר רש"י שהיות שהוא יותר מיוחס הרי הוא מתגאה עליה, ואין האשה חפצה במנעל שגדול ממידת רגליה שאינה יכולה להלך בו.

ובתוס' ר"י הזקן כתב 'אבל בשבח יוחסין אפילו ר' שמעון מודה דקפידא הוי שזה דעת קצת בני אדם שאין רוצין להתחבר עם גדול מהם שמתגאה עליהם'.

והנה אמרו חז"ל (סוטה מז: ב"ב צח). שמי שמתגאה אינו מתקבל גם על אנשי ביתו. **ובראשית חכמה** (שער הענוה פ"ה) כתב, ציורת התורה שיתנהג האדם בתוך ביתו בנחת ובשמחה. והמתגאה באנשי ביתו אינו מקובל בעיניהם. ובמדרש תהלים (תהלים קא, ז), אמר רבי יהושע בן לוי צריך אדם להיות עלוב בתוך ביתו, ואם בתוך ביתו צריך להיות עלוב, בביתו של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה. ואם אשתו מוכיחתו במלי דשמיא חייב לקבל ממנה וזה מדרכי הענוה, ואם היא רואה בו דבר שאינו הגון ואינה מוכיחה אותו נענשת. והנה רוב הקטטות אשר יפלו בין איש לאשתו הוא בסיבת אבדת הממון כגון שנשפך יינו או שמנו וכיוצא, ועל זה אמרו במעלת רב אדא שהארץ ימים שלא היה מקפיד בתוך ביתו.

כמה ישלם על שבירת הפיטם של אתרוג מהודר

באחרונים כתבו להסתפק אם אשה נקנית בחפץ של מצוה שאינו שוויו פרוטה, אך ההנאה שיוצאים בו ידי חובת המצוה שוה פרוטה. כגון מצה בלילי פסח או אתרוג בסוכות, (עין יד המלך אישות פ"ד ה"ט, נו"ב מהדו"ת אבהע"ז סי' סז, מנחת חינוך מצוה תצו).

נידון דומה, מבואר במל"מ (מעשה הקרבנות פט"ז ה"ז) שהסתפק במי שגנב אתרוג מהודר ופסלו כמה צריך לשלם, אם הגנב יכול להשיב אתרוג אחר כשר לברכה ולהיפטר בכך, או שמא הבעלים יכול לומר שרצונו לעשות מצוה מן המובחר, וממילא חייב להשיב לו אתרוג מן המובחר. והביא בשם מהר"ם מינץ (סי' קיג, הו"ד בבאה"ט או"ח סי' תרנו סק"ד) להוכיח שיכול להשיב אתרוג הכשר לברכה, ואינו צריך ליתן מהודר.

מדברי המהר"ם מינץ, כתב בספר בני חיי (סי' מ) להוכיח ששווי שיש לדבר מחמת מצוה אינו נחשב 'שווי ממון', ולכן המקדש אשה באתרוג כזה ששוה פרוטה רק מחמת המצוה אינה מקודשת. אולם המל"מ דחה דבריו שהרי אתרוג מהודר יכול למוכרו ביותר דמים. וכ"כ החכם צבי (סי' קכ) והשבות יעקב (ח"ב סי' כט). ובמנחת שלמה (תנינא סי' קלה) כתב ליישב שהמהר"ם מינץ דיבר באופן שאינו יכול למוכרו, כגון שלכולם יש כבר אתרוגים או ביום הראשון של החג שבלא"ה אינו יכול למוכרו. ולכן באופן זה אינו בר דמים ויכול להשיב לו אתרוג לא מהודר, ועיי"ש שדן אם יש לחלק בין היזק לגניבה. ובשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' מז) כתב שהעיקר כשיטת המל"מ והחכ"צ שחייב לשלם לו אתרוג מהודר.

תשובה בהרהור לבד

בסוגיין, על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו. המנחת חינוך (מצוה שסד אות א) דן אם מועלת תשובה בלב בלא וידוי דברים, והביא להוכיח מסוגיין שתשובה בלב מועלת, שהרי נקרא צדיק גמור גם בלא וידוי, רק בהרהור בלב. אך דחה שיש לומר שבאמת תשובה בהרהור לבד אינה מכפרת עד שיתודה בפיו, אך בכל זאת נקרא צדיק כיון ששם צדיק ורשע אינם תלויים בכפרה כלל, אלא כל מי ששב ומתחרט נקרא צדיק.

כיוצא בזה כתב גם המבי"ט (קרית ספר תשובה פ"א, בית אלוקים שער התשובה פ"ב), ועיי"ש שהארץ שעיקר התשובה היא החרטה במחשבה וזהו לשון תשובה. אולם הגרי"פ פערלא (ביאורו על הרס"ג ח"ג קפח א) כתב, שלשיטת שבגזילה אינה מקודשת עד שישב את הגזילה (עיי' לקמן נב), הוא הדין כאן לדעות שוידוי דאורייתא, אינה מקודשת עד שיתודה כדן, כיון שאינה רוצה להתקדש לו עד שיתכפרו לו חטאיו.

באור זרוע (או"ח סי' קיב) כתב, אחד חייבי לאוין ועשה ואחד חייבי כריתות ומיתות בית דין וכו', מיד כשהרהר תשובה הרי הוא כצדיק גמור וכו', אלא שצריך לצער עצמו ולסגף וכו' להתכפר לו מה שכבר עשה, וראיה לדבר שאמרו (בסוגיין) על מנת שאני צדיק גמור וכו', ואע"פ שיודעים אנו בו שהוא רשע גמור, אפילו הכי אם הרהר תשובה מקודשת והרי הוא צדיק גמור אע"פ שלא עשה שום דין.

וסיים הא למדת שהדין שעושין בעלי תשובה אינו אלא לבטל מעליהם הפורענות שכבר נגזר עליהם למפרע, אבל מכאן ולהבא רק שיהרהר תשובה ויתוודה, מיד הקב"ה נושא לו פנים וכו'. ובהמשך דבריו כתב אם כך כשהוא מתוודה אע"פ שלא עשה שום דין אפילו הכי הקב"ה נותן לו שלום וכו'. ומבואר מדבריו שעל אף שלענין קידושין ולהיקרא צדיק מועיל בזה שחזר בו ממעשיו, אבל אין זה נקרא תשובה לכפר לו על עוונותיו שעבר עד שיתוודה ויצער עצמו וכו'.

ועיי' בשו"ת מהרשד"ם (אהע"ז סי') שבאמת בהרהור תשובה לחוד אין מתכפר לאדם, והוא עדיין פסול לעדות אם נפסל על ידי עבירה, ודוקא במקדש על מנת שאני צדיק היא מקודשת, כיון שבתנאי שהתנו התכוונה האשה שעל ידי הרהור לבד הרי הוא צדיק, ולגבה מספיק בזה שהרהר בתשובה.

ובכלי חמדה (פרשת נשא סק"א) כתב לחדש, שכל הד' חילוקי כפרה הם רק בתשובה מיראה, אבל בתשובה מאהבה שזדונות נעשים לו כזכויות, בתשובה לבד הם מתכפרים. ולפי זה כתב שבאמת צדיק גמור נחשב רק כשמתכפר ונמחק רושם החטא לגמרי, ולכן בסוגיין היא ספק מקודשת כיון שחוששים שמא עשה תשובה מאהבה, ובזה אין צריך כפרה יותר.

ובאגרא דכלה (פרשת משפטים) כתב לתמוה כיצד מועלת תשובה לבדה, והלא ישנם ארבעה חילוקי כפרה, וכתב, העצה היעוצה לזה מבואר בזוהר הק' פרשת במדבר (ח"ג קכא). שאם מוסר האדם את נפשו באמיתית הקבלה בלב בשעת קריאת שמע, איתחשיב ליה כאילו מסר את עצמו בפועל למיתה על קדושת השם, ומתכפר לו אפילו אותן העונות שאין להם כפרה אלא במיתה, ומכל שכן שמתכפרין על ידי יום הכיפורים ויסורין.

ובדובב מישרים (ח"א סי' כב) הביא לבאר, שכיון שיש שלושה אנשים שהקב"ה מוחל להם עוונותיהם ואחד מהם הוא חתן ביום חופתו, אם כן כיון שאם הרהר תשובה והיא מקודשת חטאיו מתכפרים לו, ממילא מקודשת לו מיד שקידושיו וכפרתו באים כאחד.

קידושין נ

בת אם יכולה לקדים את אחיה, והדין בתאומים

בפוסקים האריכו לדון על הדין שאין מקדשין הצעירה לפני אחותה הגדולה ממנה, אם הוא אמור רק בנוגע להקדמת נישואי הצעירה לפני אחותה, או גם באח ואחותו, או בשני אחים.

בש"ך (הו"ד לעיל) מבואר שדין זה אמור גם בשני אחים. **ובילקוט אברהם** (ליפשיץ, אות פא על יו"ד סי' רמד) כתב שהשכל והדרך הישר נותן שלא לעשות כן להשיא אח צעיר לפני אחיו כדי שלא לבייש את הגדול, אך כתב שאם יש איזה סיבה אפשר שאין להקפיד בזה, ואם יש לאח הצעיר אחות גדולה ממנו ודאי שאין לו להמתין לה, כיון שהאיש מצווה על פריה ורביה, והאשה הרי אינה מצווה. אך בשו"ת **חלקת יעקב** (אבהע"ז סי' עו) כתב, שהעולם נמנעים גם מלעשות נישואין לאח צעיר קודם אחותו הגדולה.

ובשו"ת דברי יציב (אבהע"ז סי' ט) נשאל אם מותר לאדם להשיא את בתו קודם לבנו הבכור, והאריך בכמה וכמה חילוקים וטעמים, שפעמים מדובר בבכור שלכל הדעות יש חיוב לכבדו מדין אחיו הגדול, אולם בבן יש לפעמים טעם לומר שאם לומד ואינו רוצה לישא אשה עדיין, שאינה מחוייבת להמתין לו, ולענין הקדמת בן לבת יש גם סברא להתיר, שהרי אינה מצווה על פריה ורביה, וכן בבן שייך יותר לחוש להרהורי עבירה מבבת, אמנם יש לדון בזה שבסנהדרין (עו): כתוב איזהו עני רשע זה המשהא בתו בוגרת, ובפסחים (ק"ג). בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה, ורואים מזה שמשום חשש עבירה מותר לדחות בקום ועשה העשה של משחרר עבדו. ואפשר הטעם שהוא כמצוה רבה.

ולמעשה כתב שכשנזדמן לבתו שידוך עם בחור ת"ח מובהק, ומעטים הם לומדי תורה ובפרט ת"ח מובהקים, ומכ"ש במדינה שת"ח ויראי ה' ממש לא שכיחים אף במיעוט דמיעוט, ורבו פורקי עולה של תורה, ודאי שהרי זה כמציאא, וזכות קדימה של הבכור לא עדיף מזכות האב שהוא עני המהפך בחררה, ומותר להקדים נישואי הבת שנזדמן לפניה שידוך הגון עם בחור ת"ח, ובפרט כשהבכור מוחל שמחילתו ודאי מועלת.

וסיים וכל זה להשיא, אבל לשדך דבר פשוט הוא שמותר, **ובאגרות סופרים** (מכתב כט) מובא מכתב מהחתם סופר שרצה להתנות שלא יעשו הנשואין עד ב' שנים, כי קרוב לודאי שבאותו זמן יתקשר בנו ר' שמעון [הוא הגאון ר' שמעון סופר זצ"ל], ויהיה נישואין בתוך משך שנה עיי"ש. ולזה אם המחנות יסכים גם כאן לעשות באופן זה מה טוב, אבל מעיקר הדין אין כאן חשש כלל מכל הצדדים שבררנו בס"ד.

עוד דנו הפוסקים על תאומים אם נוהג בהם דין זה שלא להקדים להשיא את הצעיר לפני הגדול ממנו, (ראה שלחן העוז ח"א מה). ועיין **בתכלת מרדכי למהרש"ם** (פרשת ויצא) הביא מהחיד"א **בנחל קדומים** (בראשית שם) שכתב בשם **רבינו אפרים**, שרחל ולאח תאומות היו אלא שלא נולדה לפני רחל, ורש"י (בראשית כה כו) כתב, שהקודם בלידת תאומים הוא האחרון ביצירה, ולכן יעקב חשב את עצמו לבכור מפני שהוא היה בכור ליצירה ואף שבפועל נולד אחרי עשו, כיון שעשו נוצר אחריו שהרי נולד קודם, ולכן יעקב לשיטתו חשב את רחל כבכורה שהרי גם היא היתה שניה ללידה אך ראשונה ליצירה. אבל לבן חשב את לאה לבכורה לפי שנולדה מקודם, ולכן אמר 'לא יעשה כן במקומנו'.

כפתור

על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת

'וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל' וגו' (דברים ח יח), ותרגם אונקלוס ארי הוא יהיב לך עיטא למקני נכסין. מצאתי כתוב בשם הריב"ש שצלה"ה זי"ע שאמר על מה דאיתא שהרשעים מלאים חרטות, והקשה אם יש להם תמיד הרהורי חרטה על עבירות שבידם, מפני מה קורא להם רשעים, הרי אמר בקדושין המקדש את האשה על מנת שאני צדיק ונמצא רשע הרי זו מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו. ופירש הוא ז"ל שלא קאי על מילי דשמיא אלא על מילי דעלמא, והפירוש הוא כך, שצריך כל אדם לידע שכל מאורעותיו וכל מעשיו הכל הוא בהשגחת השם יתברך, והוא נותן לו במחשבתו לעשות כל מה שהוא עושה, וכמו שנאמר וזכרת כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, ותרגם אונקלוס ארי הוא יהיב לך עיטא למקני נכסין. נמצא שאין לאדם להתחרט על שום דבר שעשה, כי הוא היה כך על ידי רצון הבורא יתברך שמו, ואם הוא מתחרט נמצא שאינו מאמין שהכל הוא בהשגחת השם יתברך, על כן הם נקראים רשעים, כי לא כן הוא, אלא הכל הוא על פי רצון העליון (ברכות לג:) חוץ מיראת שמים

(בעל שם טוב, עקב)

עשרה קבין חכמה ירדו לעולם

על מספר העשרה אין לשאול כלום, מפני שאין לך שפע בעולם שאינו כלול מעשרה כנגד עשרה ספירות, ולכן העולם נברא בעשרה מאמרות, אך משקל הקבין דנקיט כאן, צריך לנו לדעת מה טעם יש במשקל הקב דנקיט בזה. ונ"ל בס"ד דידיעו הקב הוא מ"ח זתים, יען דהקב הוא ארבעה לוגין, וכל לוג ששה בצים, וכל ביצה שני זתים, נמצא הקב הוא מ"ח זתים, ולכן נקיט החלקים של העשרה בחכמה על משקל קב, שיש בו מספר מ"ח, כנגד מ"ח מעלות שהתורה נקנית בהם, וכמ"ש בברייתא דאבות, התורה נקנית במ"ח מעלות כמנין חיל, ולכן עשרה חלקים של חכמה דקאי על חכמת התורה נקיט להו במשקל קבין, שכל קב הוא מ"ח זתים, ועשה המספר של מ"ח בזתים, לרמוזו אין התורה נקנית במ"ח, אא"כ ימרמר האדם את חומר שלו כמרירות הזית.

(בן יהוידע לרבי יוסף חיים מבאגדד זצ"ל)

סימן לגסות הרוח עניות וכו' מאי עניות עניות דתורה

כשאדם חושב בנפשו שעשה הרבה בעבודת ה' ידע שלא נגע בה כלום כמו שאמרו בקידושין סימן לגסות הרוח עניות, דתורה כי אסטירא בלגינא קיש קריא מה שאין כן כיס מלא, וכן איתא בזוהר (ח"ג קצ"ג:): סימן דלא ידע כלום שבוחי ולא דוקא שבוחי וגסות בפני הבריות רק גם בינו לבין עצמו ובלבו בלבד כי עיקר הגאווה בלבו לבד וכמו שנאמר (משלי טז ה) 'גבה לב' כשסבור כן. וקין הקריב דבר גרוע וחשב שעשה עבודה גדולה שלכך חרה לו שלא נתקבל. וטעות זה נמשך מצד ששוכח ענין היצר וכוחו וחושב שכל מחשבות לבו רק טוב ואין לו נטיה לרע, ולכן הודיעו אז השם יתברך מענין היצר רע כי לפתח וגו' וכשידע זה וישים עיניו בחדרי לבו אז ידע כי לא פעל מאומה באמת גמור בלי שום פניה ונגיעה.

(צדקת הצדיק, אות פ"ה)

(צדקת הצדיק, אות פ"ה)

לקוראינו הנכבדים. באנו בדבר חידוש במסגרת 'היכל החידוד' בו עליכם לאתר מושג/חפץ הרמוז בכתב החידה אשר לפניכם.

כל שני שורות בכתב החידה מובילות למקור בש"ס בו מדובר אודות המושג/החפץ הנידון. שני השורות הראשונות יובילו למקור אשר נלמד זה עתה בדף היומי. כתב החידה בנוי בצורה מחורזת בו בית אחד הוא בחריזה מדולגת ובית שני בחריזה רגילה.

באשה משמש לקניינים

לצאת ולהיכנס

אם ריבית בו נותנים

יפסיד המלוה ויקנס

להקדים אי אפשר

אך המאוחר יוכשר

ביטול הזכרת שם

עקב ביזוי באשפה

בדיני גרמי יאשם

הנוטל מחבירו לשריפה

התמורה נחשבת למצויה

כבר טרם הביצוע

אם גוי יקרא

ליהודי הנר מותר

לאחר שנפרע

המוציאו נפטר

קולותיו מהדהדים

יותר מעדים

יש לאתר את הפיתרון ולציין את הנושא המדובר בלפחות ששה שורות שהן שלשה (מתוך 9) מן המקורות בכתב החידה (אין הכרח לציין את המיקום המדויק של מקור הדברים).

בין הפותרים נכונה תעריך הגרלה על פרסים יקרה ערך

את הפתרונות יש לשלוח לתיבת המייל

chidoor@gmail.com

על בחירי תלמידיו של הרבי ר' דוד מללוב נמנה הצדיק ר' שמואל משטעקשין, חסיד ונחבא אל הכלים היה. היה זה בימי מלחמת נאפוליון קיסר צרפת, והעיר שטעקשין חצויה לשנים היתה: מחצית העיר בידי צרפת ומחציתה בידי גרמניה. באחד הימים הגיע לעיר הרבי ר' דוד, בכדי להשתתף בשמחת ברית מילה שערך תלמידו ר' ליפא משטעקשין. כחצות הלילה פנה הרבי אל ר' שמואל והציע לו להצטרף אליו בטילו, יצאו שניהם והגיעו עד למעבר הגבול שחצה את העיר, מקום שם עמדו קלגסים מזוינים ומנעו את המעבר.

אמר לו הרבי ר' דוד'ל: 'שמואל אחוז ידך באבנטי ונעבור...' וכך עברו הם את הגבול כהרף עין ללא פגע, ביקש הרבי להכנס לבית הכנסת הקרוב, אך ר' שמואל מיאן. השאירו הרבי בחוץ והלך לבדו. כעבור חצי שעה חזר הרבי ואמר לר' שמואל: 'מדוע לא הצטרפת אלי, המפחד הינך שיכירו בך ויתפרסם שמך? הרי סוף סוף תתפרסם על כרחך', סיפר לו הרבי את הסיפור הבא.

באחד הכפרים התגורר צדיק אשר נמנה על ל"ו הצדיקים הנסתרים. בר"ח כסליו שמע הוא כרוז מן השמים כי עליו להתגלות ברבים, סירב הצדיק, שמע כרוז שני, כי אם לא יתגלה סופו שיתגנה, עדיין לא נתרצה לכך, חפץ היה להשאר בצל. לימים הוציאו עליו קול בעיר הגדולה הסמוכה לכפר, כי נתפס בעבירה חמורה. היה זה ימים מספר לפני תענית ציבור, והרב דמתא שלח אליו שיבוא העירה ביום התענית. כדבריו עשה, הלא יש בזה כבוד התורה, ובא העירה בעת קריאת התורה, כיבדו הרב בעליה, עלה הצדיק על הבימה וביקש לברך והנה מנחית לו הרב סטירת לחי מצלצלת וקורא: 'רשע! כזאת וכזאת עשית ועוד תעיז לברך על התורה?' שתק, גמר הצדיק ברכתו בשקט, אחר התפלה חזר לביתו והבליג על עלבונו ברבים. בלילה שכב הרב על ערש יצועו ובחלומו מופיע אביו מעולם העליון ואומר לו: 'דע כי מות תמות על כי הכית ובזית צדיק תמים שאין בו כל דופי, קום ולך לפייסו ואם לא תעשה כן דע לך כי בן מות אתה'. ויהי בבוקר ותפעם רוחו, ויצו לרתום את מרכבתו ולקח עמו עשרה מאנשיו לפייס את הצדיק הנסתר.

כשבא לביתו בכפר לא מצא את הצדיק, כי ברח מהם. חיפשו אחריו ימים שלמים עד שחזר בעצמו ובא לפניו. כרע הרב לפניו ברך ונשק כפות רגליו והתחנן לפניו על נפשו וביקש סליחה ומחילה, כי על כן לא ידע מיהו העומד לפניו. כך נתגלה הצדיק הנסתר, הפטיר הרבי ר' דוד'ל 'וגם אתה שמואל סופך להתגלות שלא מדעתך, על כרחך עוד תתגלה ותתפרסם!...

(פרי קודש הלולים)

**היום
האחרון
למבצע**

תלמוד בבלי המבואר
שֵׁפָה בְּרוּרָה
הגמרא המבוארת
המושלמת מבית
מתיבתא

מבצע הסופי המשולב

רוכשים סנוי משולב

ומקבלים גם כרך שֵׁפָה בְּרוּרָה

וגם חוברות לכל המסכת במחיר מיוחד

המהדורת הקטנה

30 ₪ לחודש

~~במקום 39 ₪~~

המהדורה הגדולה

36 ₪ לחודש

~~במקום 50 ₪~~

להגדיל תורה ולהאדירה

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות